

Ohje vapaaehtoisesta BKD:n terveysvalvonnasta

Tämä ohje on tarkoitettu kalanviljelijöille ja kunnaneläinlääkäreille vapaaehtoisen BKD (Bacterial Kidney Disease, bakteeriperäinen munuaistauti) -terveysvalvontaohjelman noudattamisen helpottamiseksi. Ohjeessa ei käsitellä kalojen siirtoon ja istutukseen liittyvää muuta lainsäädäntöä, josta on erillinen ohje. Asiaa koskeva lainsäädäntö on listattu tämän ohjeen lopussa. Ohje on voimassa toistaiseksi.

1. BKD-terveysvalvontaohjelman perusteet

Vapaaehtoisen kalojen BKD:n terveysvalvontaohjelman tarkoituksena on valvoa BKD:n esiintymistä ohjelmaan liittyneissä pitopaikoissa.

Kalanviljelylaitoksesta, hautomosta tai luonnonravintolammikosta (jäljempänä pitopaikka) vastuussa oleva toimija voi liittää pitopaikkansa ohjelmaan ja saada siten sille asetuksen mukaisen terveystuokan, jota hän voi hyödyntää käydessään kauppaa kaloilla ja/tai niiden sukusoluilla.

Sisävesialueelle saa istuttaa lohikaloja tai niiden sukusoluja ainoastaan vapaaehtoiseen BKD-ohjelmaan kuuluvasta pitopaikasta, joka on saavuttanut BKD:n osalta terveystuokan 1 tai 2.

Ruotsin sisävesialueelle, tai muulle sellaiselle alueelle, jossa on voimassa EU:n hyväksymä BKD:n hävittämis- tai seurantaohjelma tai jolle on myönnetty vapaa asema BKD-taudin osalta, saa viedä lohikaloja tai niiden sukusoluja ainoastaan sellaisesta laitoksesta, joka on saavuttanut BKD-ohjelmassa terveystuokan 1.

Lisätietoa kalojen siirroista löytyy Eviran ohjeesta kalojen siirtäjille ja istuttajille ja vesiviljelyeläinten EU:n sisämarkkinakauppaa koskevasta ohjeesta.

2. BKD:n terveysvalvontaan liittyminen

Vapaaehtoiseen BKD:n terveysvalvontaohjelmaan voidaan liittää sellainen sisävesialueen pitopaikka, jossa kasvatetaan lohikaloja tai niiden sukusoluja istutettavaksi taikka siirrettäväksi toiseen pitopaikkaan jatkokasvatusta varten. Sisävesialueeksi katsotaan sellaiset vesistöt, jonne merialueen kalat eivät voi nousta tai jonne noustakseen niiden on ohitettava kaksi patoa kalatietä pitkin tai pitopaikka joka käyttää sisävesialueelta peräisin olevaa vettä tai pohjavettä.

Pitopaikasta vastaava toimija voi liittää pitopaikan ohjelmaan täyttämällä Eviran internetsivuilta löytyvän liittymislomakkeen ja lähettämällä sen oman alueen aluehallintovirastoon (AVI). *Luonnonravintolammikkotoimija toimittaa liittymisilmoituksen oman kotipaikkansa mukaiseen AVI:n ja kalanviljelylaitoksen omistaja kalanviljelylaitoksen sijainnin mukaiseen AVI:n.*

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille vapaaehtoisesta BKD:n valvontaohjelmasta

3. Ohjelmaan liittyneen pitopaikan vastuuhenkilön velvollisuudet

Liittyessään ohjelmaan pitopaikasta vastuussa oleva toimija sitoutuu huolehtimaan siitä, että lainsäädännön mukaisia terveysvalvonnan ehtoja noudatetaan. Toimija huolehtii siitä, että

- 1) kunnaneläinlääkäri suorittaa pitopaikassa tarkastuksen BKD:n valvomiseksi kerran vuodessa. Saman toimijan hautomo(t) ja luonnonravintolammikot voidaan tarkastaa yhdellä tarkastuksella *vaikka ne sijaitsisivat eri aluehallintovirastojen alueella*. Kalanviljelylaitosten tarkastus tehdään pitopaikassa. Hautomoiden ja luonnonravintolammikoiden tarkastus voidaan tehdä myös muualla.
- 2) kaloista otetaan tarvittavat näytteet ja lähetetään ne Eviraan tutkittavaksi BKD:n varalta
- 3) jos ohjelmaan kuuluvan pitopaikan kaloissa huomataan BKD:n viittaavia oireita tai on muuta syytä epäillä BKD:tä, hän ilmoittaa siitä välittömästi kunnaneläinlääkärille. Toimija ei tällöin saa luovuttaa lohikaloja tai niiden sukusoluja muihin BKD-valvontaan kuuluviin pitopaikkoihin.
- 4) Ohjelmaan kuuluvaan pitopaikkaan otetaan:
 - Lohikaloja tai niiden sukusoluja vain sellaisesta pitopaikasta, joka luokitellaan BKD:n osalta terveysluokkaan 1. Pitopaikan terveysluokan voi tarkastaa Eviran internetsivuilla olevasta rekisteristä.
 - Luonnonvaraisten lohikalojen sukusoluja vain emokaloista, jotka on tutkittu BKD:n varalta negatiivisin tuloksin. *Muista lohikaloista tutkitaan kaikki emokalat, mutta samalta paikalta pyydetyistä harjuksista, siioista ja muikuista riittää 60 kalaa.*
 - Sellaisia luonnosta pyydettyjä lohikaloja, joiden vapaus BKD-taudista on varmistettu karanteenissa aluehallintoviraston kanssa sovitun mukaisesti.
 - TAI jos siirrosta on aluehallintoviraston läänineläinlääkärin kanssa muutoin sovittu.

Sukusoluja saa ottaa sellaisesta hautomosta, jossa haudotaan luonnonvaraisista kaloista peräisin olevia sukusoluja, vaikka hautomo ei kuuluisi vapaaehtoiseen terveysvalvontaohjelmaan, eikä olisi saanut terveysluokkaa 1, jos luonnonvaraiset emokalat on tutkittu asianmukaisesti ja vastaanottavan laitoksen kirjanpitoon liitetään kopio Eviran tutkimusvastauksesta luonnonvaraisista emokaloista tehdyistä tutkimuksista.

Toimijan on pidettävä kirjanpitoa muun vaadittavan kirjanpidon lisäksi myös BKD-ohjelmaan kuuluvista kunnaneläinlääkärin tarkastuksista, näytteenotosta ja näytteiden tutkimustuloksista.

4. Tarkastukset ja näytteenotto

Vapaaehtoiseen BKD-ohjelmaan kuuluva pitopaikka tarkastetaan *kerran kalenterivuodessa siten että tarkastusten väli on vähintään 6 kk*. Saman toimijan hautomo(t) ja luonnonravintolammikot voidaan tarkastaa yhdellä tarkastuksella. Hautomoissa tai lammikoilla ei tarvitse käydä vaan tärkeää on tarkastaa toiminta kirjanpidosta vaikka eläinlääkärin toimipisteessä.

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille vapaaehtoisesta BKD:n valvontaohjelmasta

Kalanviljelylaitokselta otetaan tarkastuksen yhteydessä näytteet BKD:n tutkimiseksi. *Näytteeksi otetaan pääsääntöisesti 60 kalaa, 60 kalan elinnäytteet tai ovariaalinetettä 60 kalasta. Mikäli Aluehallintovirasto katsoo laitoksen riskin saada BKD-tartunta olevan normaalia suurempi, voidaan näytteitä ottaa enemmän.* Toimija voi lähettää näytteet itse muuna ajankohtana, mikäli se on tarkoituksenmukaista taudin seurannan kannalta ja siitä sovitaan kunnaneläinlääkärin kanssa tarkastuksen yhteydessä. Hautomoista tai luonnonravintolammikoista ei oteta näytteitä ilman erityistä syytä.

Jokaisella tarkastuksella täytetään joko vesiviljelylaitoksen tarkastuskertomus tai luonnonravintolammikkojen ollessa kyseessä tarkastuskertomus luonnonravintolammikoille.

5. Terveysluokitus

Aluehallintoviraston läänineläinlääkäri tekee päätöksen pitopaikan sijoittamisesta tiettyyn terveystuokkaan. Päätös perustuu pitopaikkaa koskevaan liittymisasikirjaan, tehtyihin tutkimuksiin ja terveystuvalvonnan noudattamista koskeviin tietoihin.

Terveystuokkaan 1 kuuluu pitopaikka, jossa

- 1) ei ole koskaan todettu BKD:ta tai joka on hyväksytysti saneerattu BKD:n löytymisen jälkeen ja
- 2) BKD-valvontaa on toteutettu kahden vuoden ajan* ja
- 3) on kahden edellisen vuoden ajan noudatettu nykyistä vastaavia velvoitteita ja rajoituksia* (ks. kohta 3), sekä,
- 4) vedenottoaikan läheisyydessä mahdollisesti sijaitsevista muista pitopaikoista tai siellä luonnonvaraisina elävistä kaloista aiheutuva BKD:n leviämiskisk ei ole merkittävä.

*Kahden edeltävän vuoden valvontaa ja ohjelman ehtojen noudattamista ei vaadita, mikäli pitopaikka on juuri tyhjennetty kaloista ja vedestä, desinfioitu ja pidetty tämän jälkeen tyhjänä kaloista ja vedestä vähintään kuuden viikon ajan sekä jos BKD:n jatkoseurannan tulokset ovat kielteiset.

Terveystuokkaan 2 kuuluu pitopaikka, jossa

- 1) ei ole koskaan todettu BKD:ta tai joka on hyväksytysti saneerattu BKD:n löytymisen jälkeen ja
- 2) on toteutettu BKD:n valvontaa *vähintään yhdellä tarkastuksella ja näytteenotolla negatiivisin tuloksin (luonnonravintolammikoista ei oteta näytteitä)*, eikä BKD:tä tiittävästi esiinny ja
- 3) on noudatettu ohjelman velvoitteita ja rajoituksia (ks. kohta 3) *vähintään laitoksella tarkastuksen tekohetkellä olevien kalojen osalta* ja
- 4) vedenottoaikan läheisyydessä mahdollisesti sijaitsevista muista pitopaikoista tai siellä luonnonvaraisina elävistä kaloista aiheutuva BKD:n leviämiskisk ei ole merkittävä.

Terveystuokkaan 3 kuuluvat muut ohjelmaan ilmoittautuneet pitopaikat

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille vapaaehtoisesta BKD:n valvontaohjelmasta

6. Terveysvalvonnasta eroaminen

Toimija voi irtisanoutua ohjelmasta ilmoittamalla siitä kirjallisesti siihen aluehallintovirastoon, johon ohjelmaan liittymisestä oli ilmoitettu.

7. Kustannukset

Toimija vastaa terveystarkastuksen noudattamiseen liittyvistä kustannuksista, kuten kunnaneläinlääkärin suorittaman tarkastuskäynnin, näytteenoton ja näytteiden tutkimisen kustannuksista. Toimija ei maksa käyntimaksua suoraan kunnaneläinlääkärille. Aluehallintovirasto lähettää käynnistä laskun toimijalle kunnaneläinlääkärin aluehallintovirastoon toimittaman selvityksen perusteella. Kunnaneläinlääkäri saa korvauksen omalta työnantajaltaan.

Tarkastus ja näytteenotto tehdään kuitenkin maksutta, jos se voidaan yhdistää kalojen virustautien vuoksi tehtäviin tarkastuksiin, jolloin tarkastuksesta ei laskuteta toimijaa. Näytteiden tutkiminen on silti maksullista.

BKD-näytteiden tutkiminen laskutetaan Eviran hinnaston mukaisesti (www.evira.fi > Tietoa Evirasta > Asiointi > [Hinnasto](#)).

Aluehallintovirasto laskuttaa terveystarkastuksen myöntämiseksi tehdystä päätöksestä.

8. Lainsäädäntö

Vapaaehtoinen BKD:n terveystarkastusohjelma perustuu eläintautilakiin 441/2013, eläinten terveystarkastuksesta sekä eläintautien vastustamisesta keinollisessa lisääntymisessä annettuun valtioneuvoston asetukseen 838/2013, muutos 886/2016 ja vapaaehtoisesta eläinten terveystarkastuksesta annettuun maa- ja metsätalousministeriön (MMM) asetukseen 1005/2003.

Tarkastuksesta perittävä maksu perustuu MMM:n asetukseen kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista 1587/2015. Aluehallintovirasto laskuttaa terveystarkastuksen myöntämiseksi tehdystä päätöksestä aluehallintoviraston maksuista vuonna 2017 (1353/2016) annetun asetuksen mukaisesti.

Voimassa oleva eläintautilainsäädäntö sekä maksuihin ja palkkioihin liittyvät säädökset löytyvät maa- ja metsätalousministeriön internetsivuilta: www.mmm.fi/fi/index/lainsaadanto/elainlaakintolainsaadanto/sisalto.html

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin. Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Tulkinnat on erotettu *kursiivilla*.